

De Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is gedecentraliseerde wetgeving die al sinds 2007 door gemeenten wordt uitgevoerd. De voorzieningengerichte Wet Voorzieningen gehandicapten (WVG) en de verzekerde zorg voor het huishouden uit de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ) zijn sindsdien opgegaan in de Wmo.

DOOR Ingeborg Lunenburg

Kanteling impliceert cultuurverandering

Kunnen participeren is een gezamenlijke verantwoordelijkheid

Vanaf 2013 wijzigt de Wmo omdat dan de AWBZ-functie Begeleiding geen verzekerde AWBZ-zorg meer is. Om te kunnen participeren gaan andere criteria gelden om daarin ondersteuning van de gemeente te krijgen.¹ Het recht op (individuele) voorzieningen is wettelijk geborgd in de compensatieplicht van gemeenten, dat blijft. Participeren kan echter ook worden bereikt door andere vormen van maatschappelijke ondersteuning. De gemeente kan verwijzen naar beschikbare alternatieven zoals vrijwilligersorganisaties voor uitstapjes, tafeltje dekje (maaltijdvoorziening), de boodschappenservice of in 2013 hulp bij de financiële administratie. Het kunnen participeren is een 'gezamenlijke verantwoordelijkheid'. De burger neemt eerst zijn eigen verantwoordelijkheid om zijn participatieprobleem op te lossen, de gemeente zorgt voor alternatieven en verplicht zich als laatste om (individuele) voorzieningen te verlenen als dat nog nodig is. In dat kader zijn gemeenten volop aan de slag met De Kanteling.

De Kanteling

De Kanteling is de benaming van het proces dat moet leiden tot een nieuwe

manier van werken bij de uitvoering van de compensatieplicht. Medewerkers worden daarop geschoold en het beleid wordt of is aangepast van voorzieningengericht naar resultaatgericht. Niet eerst een aanvraag indienen maar samen in gesprek over de vraag wat het probleem van de burger eigenlijk is. Daarin komt aan bod welk resultaat de burger graag wil bereiken. Wilt u een schoon en leefbaar huis, beschikken over goederen voor primaire levensbehoeften of de mogelijkheid om contacten te hebben met medemensen?² Wat kunt u zelf - al dan niet met uw omgeving - oplossen en zijn er misschien alternatieven beschikbaar? Moet de gemeente toch nog een (individuele) voorziening verlenen, dan wordt een aanvraag ingenomen. Het is alleen de vraag wie de normen bepaalt van het te compenseren resultaat, de eigen verantwoordelijkheid van de burger daarin en of, en zo ja hoe uiteindelijk wordt gecompenseerd.

Eigen verantwoordelijkheid

De wetgever stelt daarvoor vage normen en dat lijkt zo te blijven, getuige het wetsvoorstel 'Wmo-Begeleiding'.³ Hoewel de Centrale Raad van Beroep recent de term 'aanvaardbare maatschappelijke

participatie' als grens introduceert,⁴ leert de jurisprudentie ook dat eigen verantwoordelijkheid beperkt juridisch afdwingbaar is.⁵

Omdat De Kanteling impliceert dat iets op een andere manier moet, zit daarin ook een cultuurverandering besloten. Eigen verantwoordelijkheid nemen door burgers is ook cultuur. Is het vanzelfsprekend om voor je ouders boodschappen te doen, het huis schoon te maken en vervoer te verzorgen naar de huisarts, vrienden of de bingo? Of hebben ouders recht op een persoonsgebonden budget om daarmee de kinderen te betalen voor hun diensten? Kan een zeer wel bemiddelde burger zijn participatieprobleem niet zelf oplossen? In zijn bijdrage elders in dit blad concludeert Willem Bertels volgens mij dat het aan de consulent is om deze cultuurverandering in gang te zetten maar dat hen daartoe de wettelijke instrumenten ontbreken. Dat onderschrijf ik ten volle!

Maatwerk

Naast een moreel en juridisch vraagstuk over de eigen verantwoordelijkheid speelt de vraag hoe burgers kunnen worden ondersteund opdat zij kunnen participeren.

Eigen verantwoordelijkheid nemen is ook cultuur. Is het vanzelfsprekend om voor je ouders het huis schoon te maken?

Maatwerk lijkt het sleutelwoord. Dat suggereert op de maat van het individu gesneden, dat moet dus precies gebeuren. Kort gezegd: vakwerk. Eerder schreef ik dat een Wmo-consulent een multitalent moet zijn.⁶

Naast het beschikken over juridische kennis moet een Wmo-consulent zeker ook als spin in het web fungeren; een regisseur. Dat vraagt om een goed samenspel tussen alle betrokken partijen.

Een Wmo-consulent moet een spin in het web zijn; een regisseur. Dat vraagt om een goed samenspel tussen alle betrokken partijen.

Ik meen echter ook dat het begrip participatie het domein van de Wmo overstijgt. Iemand zonder werk of inkomen of iemand die schulden niet (meer) kan aflossen of iemand met bijzondere kosten en een laag inkomen, psychische problemen of een ex-gedetineerde, kan mogelijk zijn of dreigend worden uitgesloten van de samenleving. Voor meervoudige problemen blijkt het landelijke project Gezamenlijke Beoordeling een succesvol initiatief om te voorkomen dat burgers buiten de boot vallen.⁷ Ook hier blijkt samenwerking én maatwerk het sleutelwoord om kwetsbare burgers in onze samenleving binnenboord te krijgen of te houden.

Tot slot

Omdat ik niet verwacht dat de wetgever op korte termijn met instrumenten komt om de eigen verantwoordelijkheid te kunnen afdwingen, sluit ik af met een vraag. Wat let ons om het succesvolle initiatief van de Gezamenlijke Beoordeling landelijk uit te rollen? ■

Ingeborg Lunenburg is zelfstandig opleider en adviseur. www.ingeborglunenburg.nl

Noten

1. Zie mijn artikel 'Zelfredzaam met Wmo-begeleiding' in Sociaal Bestek van januari 2012.
2. Drie van de acht te bereiken resultaten uit de modelverordening Wmo van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten.
3. De compensatieplicht wordt uitgebreid met het in staat stellen van de burger dagelijkse levensverrichtingen uit te voeren en het persoonlijk leven te structureren en daarover regie te voeren (voorgesteld artikel 4 lid 1 onder e Wmo).
4. CRvB 15-02-2012, LJN BV5448 Wmo (zonder essentiële participatieproblemen geen vervoersvergoeding) en CRvB 14-03-2012, BV8848 Wmo (geen gesloten buitenwagen omdat een scootmobiel en collectief vervoer volstaan).
5. CRvB 15-02-2012, LJN BV5418 Wmo (eerst verhuizen, dan aanvragen) en CRvB 09-01-2012, LJN BV3137 Wmo-VV (beoordelen inkomen en vermogen tijdens de aanvraag is niet toegestaan).
6. Zie mijn artikel 'De Wmo-consulent is een multitalent' in Sociaal Bestek van oktober 2010.
7. Zie Sociaal Bestek van maart 2012 en www.gezamenlijkebeoordeling.nl.